

Avrupa Evrenselciliği: Savaşın ve Barışın Sınırları

Dinçer Demirkent, Ankara Üniversitesi SBF, e-posta:
dincerdemirkent@gmail.com

Özet

Bu makalede Avrupa evrenselciliği kavramı etrafında “sınır”, “sınır ihlali olarak savaş” ve “düzen” kavramları sorgulanmaktadır. Sorgulamaya evrenselcilik kavramının içerdiği paradoksla başlanmaktadır. Bu paradoksun bir yanında politik evrenselciliğin her koşulda bir tikelliğin ürünü olması vardır. Diğer taraftan tikel bir tutum, tikel olarak kalmak istediğinde dahi politikleştiği anda evrensel bir içerikle konuşmak zorundadır. İrkçuların hiyerarşik dünya tasarımı bunun en güçlü örneğidir.

Avrupa evrenselciliğinin kuruluşunda; ‘insan’, siyasi topluluk olarak ‘devlet’ ve siyasal toplulukların münasebetlerini düzenleme iddiasında olan ‘devletlerarası hukuk’un birbirleriyle ilişkisi çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu makalede Avrupa evrenselciliğinin kuruluşunun en iyi tespit edileceği ana, Avrupalıların radikal bir öteki ile karşılaştıkları ana odaklanılmaktadır. 1492 yılında İspanyolların Amerikalara çıkışı ve ardından on altıncı yüzyıl boyunca yerlilerin ‘ne’liğine dair gelişecek tartışmalar karşılaşma anını kavramak için önemli veriler sunmaktadır. Bu tartışmalardan en ünlüsü olan Las Casas ve Sepulveda arasında 1550 yılında gerçekleşen tartışma Avrupa evrenselciliğinin kuruluşunun zeminini sağlamlaştırmakla birlikte yüzyılın kavrayışlarına dair de önemli bir temsil oluşturmaktadır. Fakat Avrupa evrenselciliğinin, evrenin yeni sınırlarını çizdiği asıl düşünsel zemini devletlerarası hukukun kurucu babalarından sayılan Francisco de Vitoria sağlayacaktır. Vitoria’nın skolastik yöntemden yola çıkarak haklı savaş kuramını yeni olgulara uyarlaması, Avrupa evrenselciliğine evrensel niteliğini sağlamlaştırmakla kalmayacak, aynı zamanda devletlerarası hukukun, savaşın ve barışın kurallarını koyacaktır. Klasik devletlerarası hukukun Vitoria’ya yönelik görmezden gelme yaklaşımı ise semptomatiktir. Haklı savaş kuramı devletlerarası hukuk öncesine atılarak Amerikalara ve diğer sömürcülere yönelik yürütülen savaşlar, egemen devletler arasında yürütülen ‘savaş’ kategorisinin dışına çıkartılmış ve bu savaşlar bir tür düzen kurma (uygarlaştırma) faaliyeti olarak görülmüştür. Bugün savaşın yeni biçimleri olarak tartışılan düzlemde atlanan ya da görmezden gelinen nokta budur.

Avrupa evrenselciliğinin kuruluş zeminini incelemek bu bakımdan önem taşımaktadır. Makalede bu nedenle savaşın ve barışın yeni formu olarak adlandırılan duruma, Avrupa evrenselciliğinin kuruluş anından bakılmakta, savaş ve barışın devlet sınırlarının ötesinde düşünülmesi gerektiği önerilmektedir. Bunu düşünmenin yolu, evrensel bir evrenselcilik ufkunun sağlayacağı eleştirel bir değerlendirmeden geçmektedir. Bugün yanı başımızda ‘kâfirlerin’ yaşam hakkına sahip olup olmadığı tartışması ekseninde yürüyen savaşın Avrupa evrenselciliğinin kuruluş anı ile ilişkisi kurulmalı, Wallerstein’in ifadesiyle süper-tikelciliğe karşı mücadelenin yolları bu perspektifte aranmalıdır. Savaş ve barışı, Avrupa evrenselciliği ile çizilen yeryüzünün sınırları bağlamında incelemek devletlerarası hukukun oluşumuna ve işleyişine ilişkin genel kabul görmüş yargıların

tekrar düşünülmesini zorunlu kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa evrenselciliği, haklı savaş, savaş, barış, Vitoria.

European Universalism: The Borders of War and Peace

Abstract

This article examines the concepts of “border”, “war as border violation” and “order” in the context of European universalism. The initial point of the investigation is the paradox included in the concept of universalism. One part of the paradox is that every political universalism was produced by a particularity. On the other side, even when a particular political attitude wants to remain as a particularity, it has to use a universalist language. The hierarchical earth design of racism is the most significant model of that.

The relation between the concepts of ‘human’, ‘state as polity’ and ‘international law’ plays an important role in the foundation of European universalism. This study focuses on the moment of 1492 which the foundation of universalism can be rightly determined. 1492 is the year that the Europeans encountered with “other” who radically different from them. The sixteenth century debates about Indians’ characteristics emerged after the Spaniards had invaded Americas present important data for comprehending the moment of encounter. The best known of those debates occurred between two theologians in 1550: The debate between Las Casas and Sepulveda. This debate not only paved the way for the establishment of European universalism but also revealed an important representation of the sixteenth century debates about Indians. However it is Francisco de Vitoria to provide European universalism’s intellectual ground. Vitoria adopted just war theory to Spaniards-Indians encounter and what is more he reclaimed natural law against Papal and Imperial laws. By so doing he reorganized the rules of war and peace in a secular way.

It is symptomatic that the students of international law generally ignores Vitoria or pretend that he was a theologian of pre-international law phase. The discipline of international law omitted the just war theory. ‘War’ was defined as the war between sovereign states. Thereby the ‘wars against colonies’ were excluded from the category of war. So the European assaults to colonies were either ignored or depicted as police activities to provide order. What is ignored within the discussions on the new war forms is that point: War, in fact, has never been a war only between two sovereign states.

In this respect analyzing the establishment of European universalism is very important. To think of the moment of the foundation of European universalism will provide us to think of peace and war beside the borders of nation-states. Today, if there is a debate about the right to life of infidels to think about European universalism in a universalist way is a necessity.

Keywords: European Universalism, just war, war, peace, Vitoria.

Giriş

İnsan dünya içinde yaşar, dünyasının sınırları dâhilinde bilir ve eyleyebilir. Yaşadığı dünyanın sınırları değiştiği, zorlandığı, bir sınırsızlıkla bozulduğu ölçüde eylemi ve düşüncesi krize girer. Bu krizin aşılması, sınırları bir sınırsızın devreye girmesiyle bozulan mekânın yeniden düzenlenmesine dayanır ve böyle sürüp gider. Bu, bize sınırların hiçbir zaman doğal sınırlar olmadığını gösterir, sınırlar kurumlardır ve tarihsel olarak kurulurlar (Balibar, 2002: 75-87). Uzun zamandır ulus devlet sınırları içinde yaşıyoruz. On altıncı yüzyıl içinde şekillenmeye başlayan bu siyasal formun günümüzdeki krizi, sınırlar meselesini yeniden gündemimize getirdi. Bir yanda kimlik politikaları, etnik, dinsel farklılıkları öne çıkararak sınırları keskinleştirirken bir yanda bölgesel birleşmeler ve küresel düzeyde etki üreten politikalar sınırları belirsizleştiriyor. Çağımızın bu iki eğilimi, eski bir tartışmayı, tikelcilik (*particularism*)-evrenselcilik (*universalism*) tartışmasını, sınır kavramı etrafında yeniden düşünmemize hem olanak sağlıyor hem de bunu gerektiriyor.

Hıristiyan teolojisinden kökenini alan evrenselcilik, her insanın vaftiz yoluyla, ırkına, rengine önceki inancına, yerleşim yerine bakılmaksızın Hıristiyan topluluğuna dâhil edilmesi anlamına gelmektedir (Jordan, 2010: 89). Politik evrenselcilik ise siyasal birlik fikrini evren tahayyülünün sınırlarına taşımak anlamına gelir. Bu fikrin taşıyıcıları politik kavramlar olagelmıştır: imparatorluk, evrensel monarşi (Dante, 1904), dünya federasyonu-dünya yurttaşlığı (Kant, 2005), uluslararası hukukun anayasalaşması (Habermas, 2007: 107-181).¹ Bununla birlikte, politik evrenselcilik fikri paradoksaldır. Çünkü her koşulda bir tikelinden çıkmak zorundadır ve her politik kavram ayırım (*distinction*) (Schmitt, 2008: 257-258) ya da çatışma içerir. Politik evrenselcilik de bundan nasibini almıştır.² Bu biçimiyle her evrenselcilik bir tikelin öne sürdüğü ve çoğu zaman da kendini merkeze koyduğu bir evrenselcilik olacaktır. Ancak bu paradoks tersi için de geçerlidir. Bir tikel her zaman evrensel bir içerikle konuşacaktır, kendisini bir tikel olarak ötekinden kesin bir sınırla ayırdığı anda öteki ile bir ilişkisi belirecek ve bu ilişki ya eşitlikçi bir temelde ya da eşitsizlikçi bir temelde olacaktır. Eşitlikçi bir temelde olduğunda evrenselci bir ilkeye dayanmak zorunda kalacak (ulusların eşitliği gibi), eşitsizlikçi bir temelde yine sınırları bir evren tahayyülüne dayanan hiyerarşik bir dünya resmini (ırkçı söylemde göreceğimiz gibi) önümüze koyacaktır.³ Kadim birlik-çokluk tartışmasından payını alan bu paradoks, 'sınır kavramı' üzerine tartışmanın merkezinde durmaktadır. Politik birlik fikrinin dayandığı sınır çizme faaliyeti bağlamında sınırların kuruluşu ve sınırlar aracılığıyla dünyanın kuruluşunun paradoksallığı meselenin temel gerilimidir.

Avrupa evrenselciliği kavramı, tüm bu gerilimleri incelemek için uygun bir zemin sunmaktadır. Bu çalışmanın kapsamı dışında kalan çağdaş siyasal kuram içinde mülteci meselesinin oynadığı rol⁴ ve yakın zamanda Arap dünyasında başlayan ayaklanmalar zincirinin Avrupalı kavram ve pratiklerle, hatta eylem repertuarı ile ilişkisi bile bunu kanıtlamaktadır. Çünkü Avrupa evrenselciliği, en azından ilk elde bir kıtanın kültürünün yarattığı hukuki, siyasal ve ahlaki normların taşıdığı evrenselci iddiayı sorunsallaştırmakta; dolayısıyla tikencilik ile evrenselcilik arasındaki ilişki sorununu bize dayatmaktadır. Benzer bir sorunsala gönderme yapan “Avrupa merkezcilik” kavramı, evrenselcilik fikrini ele almaya bu bakımdan uygun değildir; kavram bize Avrupa’nın hiyerarşinin tepesinde olduğu bir dünya imgesi sunar. Bu imge güçlü ve net olsa da sunduğu evrenselcilik düşüncesinin analizi, aldatmaca analizinin çok ötesine geçmez. Özellikle post-kolonyal literatürde hakim olan bu anlayış evrenselciliği, iki tikellik arasında bir alışveriş haline getirir (Sarkar, 2008: 239-254). Bu alışveriş elbette alınan ve verilenin eşit olmadığı bir alışveriştir. Dolayısıyla da alışverişe zorlanan taraf evrenselcilik fikrine oldukça şüpheli yaklaşacaktır. Buna karşın bu çalışmada sorunsallaştırılacak olan evrenselcilik fikri, içinde taşıdığı paradoksla birlikte, bugünün dünyasının politik sınırlarının nasıl çizilmekte olduğunu kavramak ve ona müdahale olanaklarını değerlendirmek açısından bir aldatmaca, ya da meşrulaştırma biçimi olarak bir kenara atılmaz. Tarihsel süreç içinde Hıristiyanlaştırma, uygarlaştırma, demokratikleştirme biçimlerinde sömürgeciliği ve emperyalizmi dayatmış, yarattığı dünya imgesinin merkezine oturmuş olan Avrupa, siyasal kurumlarını ve fikirlerini de dünyaya taşımıştır. Bugün Avrupa kaynaklı ulus devletlere bölünmüş bir dünyada bulunuyoruz ve bu devletler arasındaki hukukun bir Avrupa hukuku olduğunu biliyoruz. On dokuzuncu yüzyıldan beri Avrupa sistemine dâhil olmaya çalışılan bir ülkede yaşıyoruz ve “çağdaş uygarlık düzeyi” olarak Avrupa Birliği normlarını hâlâ tartışıyoruz. Kimi zaman, evrensel bir evrenselciliğin⁵ koşullarını bulmayı tartışıyoruz ama bu tartışmaları da genellikle Avrupa’da üretilmiş kavramlarla sürdürüyoruz.⁶

Tüm bu söylenenlere karşın önce Avrupa ile sonra da Avrupa evrenselciliği ile neyin kastedildiği ve sınır kavramıyla ilişkisi hala muğlaktır. Coğrafi olarak bu kara parçasını bir kıta olarak adlandırmak zordur ki coğrafyacılar bu zorlukla hayli uğraşmışlardır. Avrupa’nın coğrafi sınırlarının yanında politik ve kültürel sınırları da belirsiz olagelmıştır (Pocock, 2010: 70-89). Buna karşın Herfried Münkler’in (2009: 154) “uygar” imparatorluğu ayırmak için önerdiği “barbar sınırı” kavramı her dönemin Avrupası için tanımlayıcı bir kavram işlevi görebilir. Bu kavram muğlaklığı telafi eden hayali bir ayırım çizgisi yaratıldığına işaret eder. Bununla birlikte bu işlevsel sınırın içinin de bir siyasal, kültürel birlik oluşturduğunu

söylemek çok kolay değildir. Avrupa evrenselciliğinin şekillenmesinde farklı geleneklerin farklı düzeylerde etkileri olmuştur. Bir İspanyol ayrıksılığı, bir Hollanda ayrıksılığı, bir Fransız ayrıksılığından bahsetmek mümkündür. Avrupa evrenselciliğinin “ötekisini” ayıran sınırı “barbar sınırı” kavramıyla açıklasak bile içerdeki bu sınırları nasıl açıklayacağız? Bu soruya dair bir yanıt 1835 yılında İtalyan cumhuriyetçisi, Carlo Cattaneo veriyor: “Avrupa dört birleştirici öğeye sahipti: Eski emperyal otoritenin gücü, Roma hukuku, Hıristiyanlık ve Latin dili (Aktaran Pagden, 2010: 58). Ama bu yeterli bir yanıt değildir. İspanyol evrenselciliğinin “barbar” dünyasıyla kurduğu ilişki, Hollanda’nın kurduğu ilişkiyle aynı değildir, devletlerarası hukukun kuruluşunda etkili olan iki isim Francisco de Vitoria ve Hugo Grotius’un evrenleri aynı değildir. Bu, evrenselcilik düşüncesi açısından Avrupa’yı birleştiren Cattaneo’nun saydığı öğelere bir eklenti yapmayı gerektirir; bu da devletler dünyasının ve devletlerarası hukukun oluşumu ve evren algısının devletlerarası hukuk aracılığıyla dönüşümüdür.

Bu bağlamda, evrenselcilik-tikelcilik paradoksu içinde Avrupa evrenselciliğini değerlendirebileceğimiz birbirine eklenmiş üç kurum sayabiliriz: İmparatorluk (*imperium*), Hıristiyanlık (*christianum*) ve devletlerarası hukuk (*iuspublicumeuropeum*). Avrupa evrenselciliğinin bu üç kurum bağlamında ele alınması bugününün dünyasının sınırlarının nasıl çizildiğinin kavranmasının ve evrensel bir evrenselcilik arayışının yolunu açacaktır. Bu üç kurumun birbirine eklenmesini en net gördüğümüz dönem, sınırsızlığa çizilen sınır ile birlikte Hıristiyanlaştırma-uygarlaştırma-hukuklaştırma faaliyetlerinin teorik ve pratik olarak en çıplak haliyle ortaya döküldüğü dönem, 1492’nin hemen ardından gelen dönemdir. Devletlerarası hukuk disiplinin kurucularından biri olarak gösterilen Francisco de Vitoria’nın metinleri ise bu dönemin temel sorularını sorup cevaplandırarak Avrupa evrenselciliğinin sınırlarını, daha üst perdede ise evrenselciliğin sınırla ilişkisini ortaya koymuştur.

Bu eklenmeleri mümkün kılan, 1492’de Avrupalıların radikal bir ötekiyle karşılaşması, eski dünyanın sınırlarının bir sınırsızlığın (*terraincognita*) devreye girmesiyle belirsizleşmesi ve yeniden kurulmasıdır. Francisco de Vitoria’nın yazıları bu açıdan gerçekten çarpıcıdır. Vitoria, Amerikan yerlileri ve İspanyollar arasındaki karşılaşmayı, yeni olan dünyayı, İspanyol İmparatorluğu’nun içinde ve onun memuru olarak düşünür; aynı zamanda Katolik evrenselciliğinin savunucusudur; bir yandan da modern devletlerarası hukukun kurucusu olarak değerlendirilir. Bu bakımdan Vitoria’nın metodu ve konusu arasındaki uyumsuzluk tarihçilerin dikkatini çekmiştir (Kennedy, 1986: 13). Vitoria, bir yandan skolastik yöntemi kullanmakta, ama bu yöntemi yeni bir dünyaya uygulamaktadır. Vitoria’nın bu anlamıyla bir geçiş çağı düşünürü olması gibi Avrupa evrenselciliğinin şekillenmeye başladığı bu dönem de bir geçiş

çağı olarak adlandırılabilir. Klasik imparatorluk kavramı ve Hıristiyanlığın bu bağlamda modern devletlerarası hukukla ve bu temele oturacak olan Avrupa evrenselciliği ile nasıl ilişkilendiğini görebilmek için Vitoria'nın metinleri kritiktir. Bugün de tartışılan haklı savaş, formel hukukun ahlaklaşması dolayısıyla gerçekleşen insani müdahale gibi tespitlerin izi, bu klasik devletlerarası hukuk öncesi dönemde sürülmelidir. Vitoria'nın klasik eserlerinden bugün bize kalan; evrenselciliğin, içinden çıktığı tikellik bakımından her zaman bir sınır ihlali olduğu; bu ihlalin yeryüzünün sınırlarına dair yeni bir kavrayışa dayandığıdır. İhlalin bugüne kadar bildiğimiz en kadim yöntemi de savaştır. Her savaş, ön koşul olarak bir sınır ihlalinin varsayar. Tarihin kaydettiği büyük savaşlar evrensel bir barış vaadine dayanmış, sınırların yeni bir düzenlemesine yönelik olarak örgütlenmiştir. İçinde bulunduğumuz tarihsel sistem açısından kurucu savaş Avrupalıların Amerikalarda yürüttüğü savaştır. Söz konusu savaşın en önemli özelliği ise, bu savaşın, ardından bir Avrupa hukuku olarak ortaya çıkan devletlerarası hukuk tarafından savaş kategorisinin dışına itilmesidir. Çünkü savaş, egemen devletler arasında gerçekleşir. Amerikalarda ise egemen devletler yoktur, uçsuz bucaksız bir sınırsızlıkta yaşayan Amerikalı yerliler ise 'evrensel insan' kategorisinin dışındadır.

Tartışmanın Kuruluşu: İnsan Olmak

Vitoria'nın düşüncesini ve bu düşünce dolayımından geçen evrenselciliği kavrayabilmek için tartışmayı en az onun kadar etkili olmuş başka bir teologun Bartolome de Las Casas'ın fikirlerine ve bu fikirlerin hayat bulabildiği tartışma ortamına götürmekte fayda vardır. Avrupalıların Amerika kıtasına gelmeleri ve buralarda yaptıkları katliamları keşif ya da fetih olarak adlandırmak dahi bu gelişin anlamına işaret eder. Amerika kıtasının Colombus'tan önce de Amerikalılar dışındaki dünyada bilindiğine dair birçok veri bulunmaktadır (Akal, 1997). Bununla birlikte İspanyolların yaptığı katliam ve sömürünün boyutları yeni dünyayı "yeni dünya" yapmış, Avrupalının dünyasının sınırlarını değiştirmiştir. Bu kapsayıcı sınır değişikliğinin siyasal topluluğun ve bu siyasal topluluk içinde yaşayan 'insan'ın sınırlarına dair bir düzenlemeyi de beraberinde getireceği kaçınılmazdır. İşte Las Casas'ın düşüncesi böyle bir ortamın ürünüdür ve katliamları Hıristiyanlık adına savunan bir başka papaz Juan Gines de Sepulveda ile yapmış olduğu meşhur tartışma bunun en iyi örneğidir. Las Casas ile Sepulveda arasında 1550 yılında gerçekleşen tartışma, on altıncı yüzyıl boyunca yerlilerin Hıristiyanlaşabilme kapasitesi konusunda İspanyolları ikiye bölmüş olan tartışmanın devamı ve son önemli temsilidir (Hanke, 1994: 9). Las Casas bu tartışmada yerlilerin 'insan' olduğunu, dolayısıyla da İspanyol müdahalesinin haksız olduğunu öne sürmüştü; Sepulveda ise bu argümanın karşısına İspanyol müdahalesini savunmak adına yerlilerin insan sayılamayacağı argümanı ile

çıkıştır (Wallerstein, 2010: 17-24; Hanke, 1994: 73-104). Sepulveda'nın, deneyimler ve Hıristiyan teolojisi bağlamında Las Casas tarafından çürütülen argümanları; i. yerlilerin barbar oldukları, ii. yerlilerin doğuştan köle ruhlu oldukları, iii. doğal hukuka ve tanrıya karşı geldikleri tezlerine dayanmaktaydı. Vardığı sonuç da yerlilere karşı yürütülen savaşların haklılığı olacaktır. Las Casas'ın bu tezlerin karşısında gözlemlerine ve deneyimlerine dayanarak ortaya koyduğu tezler, i. yerlilerin kendine yeterli yönetim örgütleri, kuralları olduğu, dolayısıyla barbar olmadıkları, ii. cahil olmadıkları, insanlık dışı yaşamadıkları ve hayvan olmadıklarıydı (Las Casas, 1992: 120-122). Bu tartışmanın odaklandığı iki nokta Avrupa evrenselciliğinin kuruluşu açısından kritik bir öneme sahiptir. Bunlardan birincisi, evrensel mesajın (Hıristiyan imanı, uygarlık vs.) kimlere ulaştırılabileceğidir. İkincisi ise bu mesajın taşınmasında, savaşın (sınırın ihlali) meşru olup olmadığıdır.

Bu noktalara verilecek yanıtlar bakımından Sepulveda'nın tezleri, her ne kadar kıyımları meşrulaştırma amacı taşısa da sömürgeciliğin meşrulaştırılması için uygun değildi. Çünkü insan tasarımı kapsayıcı değildi ve bu da meşrulaştırıcı bir argüman için temel zayıflığı ortaya koyuyordu. Ayrıca savaş, yani sınırlandırılmamış savaş, işleme ve dışlama mekanizmaları üzerine değil, yok etme üzerine oturuyordu. Buna karşılık Avrupa evrenselciliğinin oluşturulması bakımından köşe taşlarından biri olarak gördüğüm ve devletlerarası hukukun da kurucu babalarından sayılan Vitoria'nın fikirleri hem bu kapsayıcılığı sağlıyor hem de haklı savaş doktrinini devletlerarası hukukun temel ilkelerinin tartışmaya açıldığı günümüze yakın bir biçimde kullanarak sömürgeciliğin fikri temellerini atıyordu. Avrupa evrenselciliğinin ve bu bağlamda sınır, sınır ihlali olarak savaş ve bunların evrenselcilik ile ilişkisini anlamak için Vitoria'nın fikirleri meselenin esasını oluşturmaktadır.

Sınırların Çizilişi: İnsan Olmak, Sahip Olmak, Devlet Olmak

Vitoria'nın devletlerarası hukukun kurucu babalarından sayılıp Grotius'a giden yolu döşediği fikri 20. yüzyıl başlarında yaygınlık kazanmış, bu da etkili liberal devletler hukukçusu James Brown Scott'un (2007) eseriyle olmuştur. Scott, Katolik düşünce ile liberal düşünce arasındaki bağı kuran devletlerarası hukukun kurucusu olarak Vitoria'yı yüceltmıştır. Buna karşılık post kolonyal tartışma ortamında Vitoria'nın *relectio*'larına⁷ dair okuma değişmiş ve kolonyalizmin düşünsel temelleri Vitoria'da aranmaya başlanmıştır. Bu eleştirel okumanın en iyi örneklerinden biri Anthony Anghie'nin *Imperialism, Sovereignty and International Law* adlı eseridir. Anghie (2007), kitabına Vitoria ile başlar ve Vitoria'ya ayrılan yer de sadece bir başlangıcı değil, aslında izleğin kendisini oluşturur. Bu izlekte Vitoria, geleneksel yaklaşımdan ayrılır: Ona göre Vitoria devletlerarası ilişkileri düzenleyen eski kuralları yeni duruma uygulayan ve

bu yüzden de Grotius'a giden yolu döşeyen bir hukukçu değil, yeni ortaya çıkan durumu kavramsallaştırabilmek için aslında eski doktrinleri yeniden kavramsallaştıran, yenilerini icat eden bir hukukçudur. Anghie için Vitoria'nın meselesi kolonyal karşılaşma üzerine kuruludur; bu durumda da kolonyalizm ve devletlerarası hukuk ilişkisini merkeze alan çalışmasında, Vitoria, Grotius'un yerine kurucu figür olarak yerleşmiştir. Böylece karşılaşma meselesi bağlamında yerliler ve İspanyollar arasındaki farklılığı merkeze oturtan Vitoria'yı –ki bu farklılık yukarıda bahsi geçen insan olma-olmama arasındaki temel bir farklılıktır– ele alan Anghie (2007: 15) meseleyi dört temel hatta analiz eder:

1. İspanyollar ve yerliler arasındaki ilişkileri incelemedeki klasik tekniklerin kullanılmasından vazgeçilmesi, Papa'nın evrensel otoritesi söylemini devredışı bırakarak kendi seküler devletlerarası hukuk versiyonuna yer açması.
2. Yolu temizledikten sonra doğal hukuk doktrini İspanyolları ve Yerlileri bağlayan ortak bir nosyon olarak devreye sokması.
3. Bu sistemdeki kural ve normların nasıl tanımlandığının ve İspanyol-Yerli karşılaşmasına nasıl uygulandığının çözümlenmesi.
4. Bu sistemce tanımlanan doğal hukuk ihlal edildiğinde yaptırımların ne olduğu.

Bu dört hat içinde konumuz bakımından çok kritik iki nokta vardır. Birincisi yerlilerin insan olduğu konusunda net bir görüşün bildirilmesi; ikincisi de Hıristiyanlığın bilinmediği topraklarda kutsal hukukun değil, doğal hukukun geçerli olacağı (Vitoria, 2010: 231-337). Yukarıda belirtilen iki noktaya verilen yanıtlar burada çok nettir. Yerlilere götürülecek evrensel mesajın alımlanma kapasitesi bakımından bir sorun yoktur. İnsan olmaları ile yerliler ve Avrupalılar birbirine eşittir. Ayrıca savaş mesajın iletilmesi için meşru bir yol değildir. Ancak ticaret, evrensel mesajın yayılması (Vitoria bunları iletişim [*communication*] kavramı ile adlandırmaktadır) gibi durumlara güç ile karşı çıktığında güç kullanmak, yani savaş meşru hale gelir.

Birbirine bağlı bu iki nokta, yerlilerin *dominium*'a sahip olduğu ve bu hakkın da *ius gentium*'a bağlı olarak kullanılabileceğidir. İşte Katolik teolojinin bu liberal yorumcusunun düşünceleri, kolonyalizmin düşünsel kuruluşunda bu iki ana –ve de eski- kavramı çağa uyarlamıştır. Peki bu uyarlama ne anlama gelmektedir?

Bu uyarlamanın kendini gösterdiği yer Vitoria'nın haklı savaş kuramıdır. Vitoria klasik haklı savaş, *bellum iustum* kuramını; yani meşru otorite, haklı neden ve

doğru amaç üçlüsünden oluşan kuramı, skolastik kullanımıyla ele alır ancak onu mevcut duruma uyarlarken *dominium* ve *ius gentium* kavramlarını devreye sokar. Yerliler insandır ve doğal hukukun içinde kendine yeten bir siyasi toplulukları vardır. Dolayısıyla egemendirler. Bu nedenle yerlilere fetih hakkı bağlamında bir savaş hakkı değildir. Ancak haklı savaşı mümkün kılacak tek unsur yerlilerin iletişim hakkına engel olmalarıdır. Bu hakkın kapsamı da oldukça geniştir: İspanyolların dolaşım hakkı, ticaret yapma hakkı, Hıristiyanlığın yayılması gibi. Tüm bunlara engel olduğunda İspanyolların fetih savaşları meşrulaşmış olacaktır. Evrenselcilik, sınır ve sınır ihlali arasındaki birbirini olumlayan ilişki seti bu argüman bağlamında açıklığa kavuşmaktadır. Avrupa'ya özgü evrenselcilik içinde bu ilişki, 'insan olma', buna bağlı olarak geniş anlamıyla 'sahip olma' ve bu ikisine bağlı olarak da 'devlet olma' ile açıklanabilir.

***Dominium* ve *Ius Gentium*'un Kullanımı**

Vitoria'nın düşüncesi, bahsedildiği gibi yerlilerin insan olduğuna ve bütün insanlar gibi özgür doğduklarına dayanmaktadır. Evrenselciliğinin dayanakları da burada yatmaktadır. İnsan olmalarının açıklanmasında kullanılan en önemli argüman da Aristoteles'in 'kendi kendine yeten bir siyasal topluluk' (*perfect community*) olarak adlandırdığı otarşik bir siyasal topluluğa sahip olmalarıdır.⁸ Böylece kutsal hukukun dışına çıkılması da mümkün hale gelmiş ve ne Papa ne de imparatorun yerliler üzerinde *dominium*'a sahip olamayacağı temellendirilmiştir (Vitoria, 2010: 252-265). Yolu açılmış olan doğal hukuk yaklaşımı da burada devreye girer. Sömürgecileri desteklemese de kolonyalizmi en iyi gerekçelendiren evrenselci yaklaşımın dayanakları da buradadır (Koskeniemi, 2011). Bu evrenselciliğin özgün yönü Hıristiyanlar ve yerliler arasında Papa ya da Roma hukuku aracılığıyla kurulabilecek bağı ortadan kaldırması; bunun yerine yeni bir doğal hukuk kuramını eski kavramlarla inşa etmesidir. Böylece daha önce Hıristiyan doktrini bağlamında İspanyollar ve yerliler arasında bir bağlantı kurabilecek evrensel düzen nosyonu ortadan kaldırılmakta ve Vitoria'nın yaklaşımı onun yerini almaktadır. Bu yaklaşımda da iki kavramsal araç vardır: i. yerlilerin kişiliğinin karmaşık karakterizasyonu, ii. yeni evrensel doğal hukuk sistemi. Bu evrensel doğal hukuk sisteminin özü de şu iki önermeyle özetlenebilir (Anghie, 2007: 19):

- i. Yerliler insandır.
- ii. *Ius gentium* yerliler ile Hıristiyanlar arasındaki ilişkiyi düzenlemede aklın öncülüğü bağlamında evrensel bir rol oynar. (Bu ikisi de akıl bağlamında birbirleriyle ilişkilidir.)

Bu iki tez her ne kadar eşitlikçi görünse de, Vitoria'nın ortaya attığı ve örneğin Türkiye'de "İspanyol altın çağı" düşünürleri üzerine eserler veren Cemal Bali

Akal'ın (1997) da bir insan hakkı bağlamında öne sürdüğü iletişim hakkı (ticaret yapma, serbest dolaşım) -İspanyolların Vitoria'nın bunları yazdığı sırada Amerikalarda olduğu göz önünde tutulursa- istilaları onaylar hale gelmektedir. Çünkü bu hakların ihlali bir savaş ilanını meşru ve haklı kılar, dolayısıyla İspanyolların varlığına karşı her direniş bir savaş hakkı anlamına gelecektir.

Ayrıca yine bu normlar evrenselidir ve yerlilerin kendi aralarında da bunlara uyması gerekir. Dolayısıyla aslında ontolojik olarak aynı doğaya sahip olan İspanyollar ve yerliler, sosyal ve tarihsel olarak partikülerdir. Dolayısıyla İspanyolların kimliği burada evrenselleştirilmekte, müdahale hakkına olanak sağlanmaktadır (Anghie, 2007: 21) Müdahalenin meşruluğunun kaynağı iletişim hakkının (Hıristiyanlığın yayılmasının, ticaretin, dolaşım hürriyetinin...) engellenmesindedir. Böylece insan olan, insan olduğu için özgür doğan, mülk ve siyasal topluluğa sahip olan yerliler, 'akıl ışığının gösterdiği doğal hukuk' aracılığıyla Hıristiyanlarla aynı zeminde ilişkiye çekilmiş ve bu ilişki de insan olmak ile sahip olmak (*dominium*) arasındaki özdeşliğe tabi kılınmıştır. Yerliler bir siyasal topluluk içinde yaşarlar ve malları üzerinde mülkiyete sahiptirler. Ancak bunların 'alış-verişine direnemezler', çünkü ticaret hakkı *ius gentium*'un bir parçasıdır. Kendilerine ait pagan inançları vardır, zorla Hıristiyanlaştırılmazlar. Ama Hıristiyanlığın yayılması çabasına direnemezler; bu da haklı savaş nedenidir.

Bütün bu gerekçelendirme dizisi tanındıktır. Klasik liberal algının 'devlet içeride sivil toplumu koordine eder, devletlerarası hukuk da bunu dışarıda sağlar' ifadeleriyle dile getirilebilecek argümanı savaş ve barışın piyasanın sorunsuz işleyişine tabi kılınışını hatırlatır. Mark Neocleous'un (2010: 14) ifadeleriyle "Vitoria'nın savaşın, barış ve güvenliği sağlamak için yapıldığı argümanı devletlerarası hukukun anahtar kavramı olarak kurulur ki kolonyal savaşların kalıcı savaşlar haline gelmesi, devletlerarası hukuk için barışın ideolojik formunu vermiştir... ve bu süreç devletin gelişiminin ve yapısal dönüşümünün önemli bir momentidir". Savaş ve barışa dair oluşturulan klasik kavrayışın bu biçimiyle sorgulanması liberallerin ve muhafazakârların kullanageldiğimiz ortak savaş ve barış kavrayışlarını çözecek ve bugün yaşanmakta olana bakışımızı zenginleştirecektir.

Savaş, Sınır ve Evrenselcilik

Savaşın ve barışın kavranışında liberal ve muhafazakar düşünürlerin ortak bir noktadan hareket ettikleri varsayımına hemen itiraz edilebilir. Bu iki düşünce sisteminin en belirgin noktası insan doğasına dair yaptıkları birbirine karşıt betimlemelerdir. Basitçe liberaller insan doğasının iyiliğe meyyal, muhafazakârlar ise kötülüğe ve bencilliğe meyyal olduğundan yola çıkarlar. Bu ayrımın savaşa dair sonucu, savaşın düzen ile sınırlanabileceği (bu muhafazakâr varsayımın en

çarpıcı temellendirmesi devletlerarası hukuk bağlamında Carl Schmitt (2003) tarafından verilmiştir), ya da düzen ile önlenebileceğidir (Bu liberal bakışın temellerini ise Immanuel Kant *Ebedi Barış Üzerine* ve *Dünya Yurttaşlığı Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi* adlı denemelerinde ortaya koymuştur). Bu iki varsayımın dayandığı düzenin dışı söz konusu olduğunda (Vitoria bu alanda konuştuğu için kuruculuk unvanını hak etmektedir) ise her iki yaklaşım içinde sayılabilecek düşünürler susmaya eğilimlidir.

Hem ulusal hukukta, hem de devletlerarası hukukta savaş, devlet odaklıdır ve devlet sınırlarının ihlali dışında savaş istisnai addedilmiştir. Bunu savaşın etimolojisine ve bu etimolojiye dayanarak ortaya konan yaklaşımlara bakıldığında görmek mümkündür. Örneğin Hugo Grotius (2001: 7-8), *bellum* (savaş), ile *duellum* arasındaki ilişkiye dayanarak savaşın bir çokluğu varsaymak zorunda olduğundan yola çıkar. Clausewitz (2007: 13) de savaşı çok genişletilmiş bir düello olarak görür. Savaş, bu bakımdan ancak eşit statüdeki birimler tarafından yürütülebilir. Savaşın düello şeklindeki bu yorumu aslında liberallerin de muhafazakârların da Westphalia sonrası dönemi analizlerine dayanır. Devletlerarası ilişkiler ve devletlerarası hukukun kurucu varsayımları en temelde bu savaş tezi üzerinden okunur. Dolayısıyla liberaller ile muhafazakârlar arasındaki fark bu bağlamda ontolojik değildir, yalnızca sonuçlara ilişkindir. Savaş egemen devletlerarasında gerçekleşir, devlet içinde ya da herhangi bir devletin egemenlik alanına girmeyen bölgelerde değil. Bu klasik yorum göz önüne alındığında ilk aklımıza gelecek felsefi ve politik varsayım Hobbes'un (2005) genelleşmiş iç savaş durumundan Leviathan'a geçişe ilişkin kurgusudur. Leviathan'ın ortaya çıkışıyla birlikte savaş istisnai bir hale gelir. Sonuçları bakımından da hem liberaller hem de muhafazakârlar için devletlerarası ilişkiler ve sorunsal egemen devletler arasındaki düzen olan devletlerarası hukuk açısından kurucu bir rol oynar.

Bugün devletlerarası hukukun kapsadığını varsayabileceğimiz yaklaşık beş yüzyıllık dönem asıl olarak istisnai olana dayanmıştır: Hem devletlerin kendi içerilerinde yürüttüğü, hem de sömürge elde etmek ve elde tutmak için yürüttüğü savaşlar bakımından. Avrupa evrenselciliğinin savaş, barış ve sınır kavramlarını bir araya getirdiği yer, devletin evrenselliğindedir. Devletin sınırı, geniş anlamıyla sahip olmanın ve insan olmanın sınırını aynı zamanda. ABD'nin 2001 yılında başlattığı savaşlar zinciri, savaş üzerine düşünen birçok entelektüel tarafından kurucu bir istisna olarak görülmüştü.⁹ Fakat unutulmaz, ABD'nin saldırdığı bölgelerdeki siyasi iktidarların bir egemen devlet olarak tanınmalarının tarihlerinin yüz yılı bulmamasıdır. Bugün gündemde olan 'küresel iç savaş', 'küresel jandarma' gibi kavramlar, günümüz savaşlarının sömürgelerde polisiye faaliyet olarak yürütülen savaşlardan hangi nedenlerle farklılaştığını açıklamak

zorundadır. Ayrıca devlet içinde yürütülen polisiye faaliyetler de buna paralel olarak düşünülebilir. Birçok devletin, sınırları içerisinde yürüttüğü savaşların farkının da açıklanması gerekmektedir. Savaşı ve barışı, bu bakımdan, eleştirel düşünebilmenin yolu devletlerarası hukuk ve devletlerarası ilişkilerin önümüze koyduğu sınırların ihlali ile mümkündür. Avrupa evrenselciliğinin, kurduğu kurumlar ve çizdiği sınırlar ile sorgulanması bunu gösterecektir.

Avrupa evrenselciliğinin kuruluşu, yukarıda Vitoria'nın fikirlerinin kuruculuğu bağlamında gösterdiğimiz gibi kendi değerleri üzerine kapanmaz. Kendi sınırlarının ötesinde bir sınırsızlıkla tanılamadığı bir uzamda karşılaştığında kurulur. 1492 bunun en keskin biçimde kavrandığı momenttir. Avrupa evrenselciliği, her evrenselcilik girişimi gibi yeni karşılaştığı dünyanın sınırlarını çizmiştir. Bu sınırlar da savaşın ve barışın sınırlarına paraleldir. Papa'nın Avrupa dışındaki dünyayı İspanya ve Portekiz arasında paylaştığı sınırlar bunun en net örneğidir¹⁰ (Schmitt, 2003: 86-101). Bu bakımdan Hıristiyanlaştırma, uygarlaştırma ya da bugünkü kullanımıyla demokratikleştirme adına yürütülen küresel jandarma faaliyeti yeni ortaya çıkmış değildir. Bu, Avrupa evrenselciliğinin kuruluş anında ortaya çıkmıştır.

Etienne Balibar, Avrupa'nın ve dünyanın sınırların kuruluşuna ilişkin makalesinde adını anmasa da Avrupa evrenselciliğine ilişkin sorgulamaya girişir (Balibar, 2008: 139):

Sınırlar kurumlardır dediğimizde, ulus devletlerin büyük dış politika miti olan doğal sınırların var olmadığına işaret ediyorum. Sınırlar kuruluyorsa, onlar uç kurumlar olarak da düşünülmeli, diğer bir ifadeyle sınırlar kurumların aşırı ve esasen çatışık halini temsil ederler. Çünkü hiç değilse ilke düzeyinde, tüm diğer kurumlar dönüştürülürken, sınırlar sabit istikrarlı kalabilir olmalıdır; kendileri hiçbir denetime tabi olmaksızın yurttaşların davranış ve faaliyetlerini denetleme imkanını devlete vermeleri gerekir. Kısaca onlar, en demokratik devletlerde bile, yurttaş statüsünün bir tebaa durumuna dönüştüğü, politik katılımın yerini polis normuna bıraktığı noktadadırlar. Demokratik kurumların mutlak biçimde demokratik olmayan ya da keyfi koşulludurlar. Ve çoğu kez bu sıfatla kabul edilmiş, kutsanmış ve içselleşmişlerdir.

Balibar'ın Avrupa evrenselciliğinin kurduğu sınırların aşılmasına ilişkin önerisi sınırların demokratikleştirilmesi, geçişkenleştirilmesidir. Bu ise sınırların yeniden kurulması bağlamında bu makalenin arayışında olduğu evrensel bir evrenselciliğin çıkış noktası olabilir. Bu barışın ancak savaş yoluyla sağlanabileceğine ilişkin fikri sorgulamanın, savaşın ve barışın devletlerarası hukuk tarafından verilen tanımını sorgulamanın devletlerarası ilişkilerden başlayarak hukuki egemenliği sorgulamanın ilk adımıdır.

Sonuç

Kriz dönemlerinde klasik yapıtlara dönmek, çıkış bulmak açısından olmasa bile krizi kavrayışımızı derinleştirmek açısından önemli bir yoldur. Evrenselciliğin müdahale –sınır aşma- ile ilişkisini anlamak için Avrupa evrenselciliğine temellerini sağlayan, düşüncesinin çevreninde dolaştığımız Francisco de Vitoria'nın klasikleşmiş derslerinde yaptığı da aslında budur. O, İspanyolların Amerikalara çıkmasıyla başlayan düşünsel ve mekânsal krizi eski kavramları yeni biçimleriyle kullanarak, eski yöntemi yeni soruna uygulayarak aşmayı denemiş ve fikrimce bu uyarılama oldukça etkili olmuştur. Bugün, bir sınır ihlali olarak savaşın devletlerarası hukuk ve devletlerarası ilişkiler alanındaki klasik kavrayışın özne ve uzamının çok daha ötesine geçen bir savaş durumunu artık herkes konuşur durumdadır. Tabii klasik varsayımlarını sorgulamamak kaydıyla. İnsani müdahale, demokratikleştirme gibi kavramların eninde sonunda gidip devletlerarası hukukça ısrarla reddedilmiş ve dışarıda bırakılmış¹¹ görünen haklı savaş yaklaşımına dayanıyor olması bu etkinin ürünüdür.

Yanı başımızda İslam'ın bir yorumunun hâkimiyeti uğruna sürdürülen bir savaş varken barışı, bir tikelliğin hakimiyeti sorunu olmaktan çıkarma düşüncesi önemini artırmakta, yaşamsal bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Irak'ta doğup gelişen İslam Devleti'nin¹² cihatçılarının 'kâfirlerin yaşam hakkına' ilişkin yürüttüğü tartışma Avrupa evrenselciliğinin kuruluş tartışmalarına hiç de uzak değildir.

İslam Devleti'nin, Wallerstein'in ifadesiyle söylersek, "süper tikelci" pozisyonunun konumu da tam olarak budur. Dolayısıyla savaşı ve barışı, düzen ve sınır fikirlerini evrensel bir evrenselciliğin penceresinden görmek elzemdir. Bu bakımdan yapılacak sorgulamayı içinde yaşamakta olduğumuz tarihsel sistemin kuruluşuna götürmek daha da aciliyet kazanmaktadır.

Savaşın ve barışın yeni biçimlerine dair tartışmalar klasik varsayımları sorgulamadan, yani bu varsayımların dayanağını oluşturan olguları eleştirel bir gözle yeniden incelemeyen, klasik olanda bir dönüşüme işaret etmekte. Bu makalede ortaya konan görüş bunun tam tersine klasik varsayımın savaş ve barış düşüncesinin kurucu bir istisnaya dayanmasıdır. Dolayısıyla bugün olanı kavramak için 'yeni' olanın ne olduğu kadar 'klasik' kavrayışın dayanaklarının da sorgulanması gerektir. Avrupa evrenselciliğine ilişkin sorgulama, olmakta olanı açıklama yöntemlerine ilişkin önemli bir itiraz olarak sunulmakla birlikte, evrenselciliğin siyasal imkânlarına da işaret etmekte, bu bakımdan olmakta olanı açıklamanın ötesine geçmeyi hedeflemektedir.

Sonnotlar

¹ Habermas'ın evrenselciliği ilk bakışta öznelerarasılık önerisiyle tikelin evrenselciliği varsayımına uymuyor gibi görünse de gerek klasik devletlerarası hukukun dönüştürülmesine dayanan önerisiyle gerekse de dayandığı Batı rasyonalitesiyle aslında bu varsayımın içine dâhil edilmelidir.

² İnsan haklarının Arendtçi eleştirisi bunun en önemli örneğidir. Arendt (2009: 294-314), *Totalitarizmin Kaynakları*'nda yurttaş olarak sahip olunan 'evrensel' haklar, yurttaşlık kategorisinin dışına çıkıldığında, insanın elinden alındığını savaş sonrası ortaya çıkan mülteci sorunu bağlamında ele almıştır. Aynı mesele Balibar (1996) tarafından İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ndeki ikirciklik bakımından derinleştirilmiştir.

³ Evrensel-tikel ilişkisini böyle kavrayanlardan biri de Slovaj Zizek'tir. bkz. Zizek, (2005: 205-209)

⁴ Özellikle Giorgio Agamben'in *Kutsal İnsan* (2001) adlı kitabını ve bu kitabın gündemi ile ilişkilenen literatürü anmak yeterlidir.

⁵ Bu kavramı Wallerstein, Avrupa evrenselciliğine karşı girişilecek mücadelenin zeminini ortaya koymak için üretmiştir. Bu makale kavramı farklı boyutlarıyla tartışsa da aynı amacı taşımaktadır: "Avrupa evrenselciliği ile evrensel evrenselcilik arasındaki mücadele, çağdaş dünyanın merkezi ideolojik mücadelesidir... Taraf olmaktan kaçınamayız. Dünyanın dört bir yanında ileri sürülen her tikelci fikrin eşit ölçüde geçerli olduğu gerekçesiyle bir tür süper tikelci duruşa da çekilemeyiz. Zira süper tikelcilik, eşitlikçi ve demokratik olmayan dünya sistemlerini sürdürme arayışındaki Avrupa evrenselciliğinin ve bugünün muktedirlerinin güçlerine gizlice teslim olmaktan başka bir şey değildir" (Wallerstein, 2010: 11)

⁶ Evrensel bir evrenselcilik arayışının modern Avrupa tarihiyle ve Avrupa evrenselciliğiyle hesaplaşmadan mümkün olmadığı görüşü için bkz. (Wallerstein, 2007).

⁷ Vitoria'nın bu metin bağlamında ele alınacak iki metni bulunmaktadır. Latince olarak kaleme alınmış bu metinler, Vitoria'nın ders için sunmak zorunda olduğu metinlerdir ve *Relectio* olarak adlandırılmaktadır. Latince metinlerin başlıkları şöyledir: *De Indis* (Yerliler Üstüne) ve *De Jure Belli* (Haklı Savaş Üstüne).

⁸ Aristoteles (2008: 9), *Politika*'nın ilk kitabında polis'ten insanların sonul birlikteliği olarak bahseder. "[Polis ile] kendi kendine yeterliliğe erişilmiş ve böylelikle, yaşamın kendisini sağlamak için başlamışken, şimdi iyi yaşamı sağlayabilecek bir duruma gelmiştir. Bundan dolayı, içinden çıktığı daha eski topluluklar nasıl doğalsa, şehir-devleti [polis] de öylece yetkinlikle doğal bir topluluk biçimidir." Polise ait olmayan ise Aristoteles'e göre insanın aşağısında ya da üstündedir.

⁹ Buna verilebilecek önemli bir örnek çevrilmesiyle birlikte Türkiye’de de çok tartışılan Antonio Negri ve Michael Hardt’ın *İmparatorluk* (2003) ve *Çokluk* (2004) adlı eserlerinde geliştirilen ‘küresel iç savaş’ kavrayışıdır.

¹⁰ Burada savaşın ve barışın sınırlarıyla kasıt, Amerikalarda katliamları sürdüren Avrupalıların eyleminin savaş kategorisine değil bir zapt altına alma, düzen götürme faaliyeti olarak tanımlandığıdır.

¹¹ Örneğin Schmitt için teolog ile devletler hukukçusu arasındaki farkı belirleyen devletler hukukçusunun haklı savaş yaklaşımına değil hukuki düşman yaklaşımına sahip olmasıdır. Schmitt, Carl (2003).

¹² Örgütün yapısı ve tarihsel gelişimi için bakınız (Ertuna, 2014: 7-15)

Kaynakça

Agamben G (2001). *Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*. Çev. İsmail Türkmen, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Akal C. B (1997). *Modern Düşüncenin Doğuşu*. Ankara: Dost Kitabevi.

Anghie A (2007). *Imperialism, Sovereignty and the Making of International Law*. New York: Cambridge University Press.

Arendt H (2009). *Totalitarizmin Kaynakları 2: Emperyalizm*. Çev. Bahadır Sina Şenel, İstanbul: İletişim Yayınları.

Aristoteles (2008). *Politika*. Çev. Mete Tunçay, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Balibar E (1996). İnsan Hakları ve Yurttaş Hakları: Eşitlik ve Özgürlüğün Modern Diyalektiği. İçinde: Turhan Ilgaz (der), *Dersimiz Yurttaşlık*, İstanbul: Kesit Yayıncılık.

Balibar E (2002). *Politics and the Other Scene*. Çev. Christine Jones, James Swenson, Chris Turner, Londra: Verso.

Balibar E (2008). Biz, Avrupa Halkı?. Çev. Kutlu Tunca, İzmir: Ara-lık Yayınları.

Clausewitz C (2007). *On War*. Çev. Michael Howard ve Peter Penet, Oxford University Press.

Dante A (1904). *De Monarchia*. Çev. Aurelia Henry Reinhardt, Boston ve New York: Mifflin and Company.

- Ertuna C (2014). Küresel Cihadın Yeni Adresi: İslam Devleti. *Ayrıntı Dergi*, 5, 7-16.
- Grotius H (2001). *On the Law of War and Peace*. Çev. A. C. Campbell, Kitchener: Botoche Books.
- Habermas J (2007). *Bölünmüş Batı*. Çev. Dilman Muradoğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hanke L (1994). All Mankind Is One: A Study of the Disputation Between Bartolome De Las Casas and Juan Gines De Sepulveda in 1550 on the Intellectual and Religious Capacity of the American Indians. Northern Illinois University Press.
- Hobbes T (2005). *Leviathan*. Çev. Semih Lim, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Jordan W. C (2010). Ortaçağda Avrupa İçinde: Anthony Pagden (der), *Avrupa Fikri*, Çev. Rahmi Öğdül, Mesut Varlık, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kant I (2005). Sürekli Barış Üstüne Felsefi Bir Deneme. İçinde: Nejat Bozkurt (der), *Kant*, çev. Nejat Bozkurt, İstanbul: Say Yayınları.
- Kant I (2006). Dünya Yurttaşlığı Amacına Yönelik Genel Bir Tarih Düşüncesi. İçinde: Doğan Özlem ve Güçlü Ateşoğlu (der), *Tarih Felsefesi Seçme Metinler*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Kennedy D (1986). Primitive Legal Scholarship. *Harvard International Law Journals*, 27/1, 1986.
- Koskeniemi M (2011). Empire and International Law. *University of Toronto Law Journal*, 61/1.
- Las Casas B (1974). *In Defense of the Indians*. Çev. Stafford Poole, De Kalb: Northern Illinois University Press.
- Münkler H (2009). İmparatorluklar. Çev. Zehra Akarsu Yılmaz, İstanbul: İletişim.
- Negri A ve Hardt M (2003). İmparatorluk. Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Negri A ve Hardt M (2004). Çokluk. Çev. Barış Yıldırım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Neocleous M (2010). War as Peace, Peace as Pacification. *Radical Philosophy*, 159, 8-17.
- Pagden A (2010). Bir Kitayı Kavramsallaştırma. İçinde: Anthony Pagden (der), *Avrupa Fikri*, Çev. Rahmi Öğdül ve Mesut Varlık, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Pocock J.G.A (2010). Kendi Tarihleri İçinde Bazı Avrupalılar. İçinde: Anthony Pagden (der), *Avrupa Fikri*, Çev. Rahmi Öğdül, ve Mesut Varlık, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sarkar, T (2008). How to Think Universalism from Colonial and Post Colonial Locations: Some Indian Efforts. İçinde: Petter Korkman ve Virpi Mäkinen (der), *Universalism in International Law and Political Philosophy* , Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies, 239-254.

Schmitt C (2003). *Nomos of the Earth in the International Law of Jus Publicum Europaeum*. Çev. G. L. Ulmen, Telos Press Publishing.

Schmitt C (2008). *Constitutional Theory*. Çev. Jeffrey Seitzer, Duke University Press.

Scott J B (2007). *Catholic Conception of International Law: Francisco De Vitoria, Founder of the Modern Law of Nations*. The Law Book Exchange Ltd.

Vitoria F (2010). *Political Writings*. Antony Pagden ve Jeremy Lawrence (der), Cambridge University Press.

Wallerstein I (2010). *Avrupa Evrenselciliği: Gücün Retoriği*. Çev. Aziz Ufuk Kılıç, İstanbul: Bgst Yayınları.

Zizek S (2005). *Gıdıklanan Özne*. Çev. Şamil Can, Ankara: Epos Yayınları.

